

Dr. Demény Ádám – Horváth Zoltán

Az egységes katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepciója

Napjaink katasztrófáinak mérete és összetettsége, valamint a katasztrófavédelmi, illetve a polgári védelmi szervezetek feladatainak és szervezeti kialakításának újragondolása szükségyszerűen igényli a védekezés, és ezen belül a szervezetek logisztikai támogatásának (ellátásának) átalakítását is. A jelenlegi gazdasági és piaci viszonyok között a katasztrófák elleni védekezés logisztikai támogatása új ellátási formák kialakítását igényli. Bemutatjuk a katasztrófavédelem új logisztikai támogató rendszerének koncepcióját, és röviden ismertetjük a katasztrófa logisztikai kutatások kapcsolódó eredményeit.

Katasztrófa-elhárítási logisztika értelmezése

Az egységes katasztrófavédelem katasztrófa-elhárítási feladatait támogató logisztika új rendszerének bemutatása előtt szükség van a katasztrófa-elhárítási logisztikának és céljának definíciójára.

A katasztrófa-elhárítási logisztika **fogalma**:

„Katasztrófa-elhárítási logisztika mindazon tervezési, szervezési, koordinálási és gazdálkodási tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófák elleni hatékony védekezés érdekében, a szükséges és elégséges logisztikai feltételek, az anyagi-technikai és különleges erőforrások biztosítása, valamint optimális felhasználása céljából kerülnek végrehajtásra.”¹

A katasztrófa-elhárítási logisztika **célja**:

„A katasztrófa-elhárítás logisztikai rendszerének célja a katasztrófák elleni védekezés feladatainak végrehajtásához szükséges erőforrások tervezése, a humán, az anyagi, a technikai, feltételek biztosítása, valamint a felhasználás szervezése, koordinálása a megelőzés, a védekezés és a helyreállítás során.”²

A fogalom és a cél meghatározásából kiindulva megállapítható, hogy a katasztrófavédelem rendszerét működtető katasztrófa-elhárítási logisztika alapvető sajátossága, hogy eltérő időszakokban és funkcionálisan eltérő célcsoportok irányában kell támogatási- és ellátási feladatokat biztosítani.

¹ Forrás: Dr. Tóth Rudolf-Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében, Polgári Védelmi Szemle 2009. 1. szám; 155. oldal

² Forrás: Dr. Tóth Rudolf-Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében, Polgári Védelmi Szemle 2009. 1. szám; 155. oldal

Ferihegyi úti raktárbázis 1. csarnok

Az OKF feladatai

- Az OKF logisztikai rendszerének egyszerre kell normál időszakban működtetni az ellátási körébe tartozó szervezeteket (ellátási logisztikai funkció),
- képesnek kell lennie a katasztrófa bekövetkeztekor előálló helyzetet követő, valamint az Alaptörvényben meghatározott különleges jogrend bevezetését követő időszakokban (együtt: minősített időszak) a katasztrófa-elhárítás feladatát támogatni (logisztikai támogató funkció),
- a polgári védelmi szervezetek irányába békeidőben az új, komplex logisztikai rendszerhez annak beszerzési logisztikai területén keresztül kapcsolódnak elsődlegesen. Ezen keresztül kell részükre a megelőzési feladatok és a kiképzési feladatok ellátásához szükséges anyagi-, technikai eszközöket biztosítani,
- ugyanakkor minősített időszakban a védekezési képességekkel rendelkező polgári védelmi szakalegység szintű szervezetek felé szükség esetén megerősítő támogatást kell tudni biztosítani.

A rendszer működőképessége tehát mind normál időszakban (békeidőben) mind minősített időszakban szükséges a katasztrófa-elhárítással összefüggő feladatok ellátásához. Ez gyakorlatilag jelenti a mentőerők békeidős és minősített időszakos komplex ellátását, valamint egy minősített időszakban a kimenekített lakosság ellátását is biztosítani kell tudni. A leírtakat az 1. számú táblázat tartalmazza.

Logisztikai támogatás területe	Katasztrófa logisztika kapcsolódó feladatai
Ellátás	a mentőerők, a mentésben érintett szervek szervezetek és intézmények állományának, valamint a kimenekített lakosság, elhelyezési, ellátási feltételeinek, megszervezése és biztosítása, az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtása
Anyagi biztosítás	a mentőerők, a mentésben résztvevő szervek szervezetek, valamint az érintett lakosság részére mentesítő, vegyvédelmi, ruházati anyagok és felszerelések, iparcikkek, ételmezési, valamint üzem- és kenőanyagok biztosítása, az ezzel összefüggő ellátási-szállítási feladatok megszervezése
Technikai biztosítás és javítás	a mentőerők részére a szükséges híradó, tájékoztatási, technikai, informatikai eszközök biztosítása, és működőképes állapotban tartása
Szállítás	a mentőerők, a mentésben résztvevő szervezetek, valamint a lakosság kimenekítéséhez, ellátásához, a mentéshez, és a kárfelszámolóhoz szükséges anyagok, eszközök és technikai felszerelések biztosításával kapcsolatos szállítási feladatok végrehajtása.
Raktározás	a katasztrófa-elhárításhoz szükséges felszerelések, anyagok, eszközök készletezése és tárolása, a hazai és külföldi segélyszállítmányok fogadása, szétosztásra történő előkészítése.
Gazdálkodás	a katasztrófa elleni védekezés logisztikai támogatásának megvalósításához szükséges költségvetés és erőforrások tervezése, célirányos, és költség-hatékony beszerzések, készletezések, végrehajtása, a pályázati, a támogatási és a gazdálkodási tevékenységgel kapcsolatos elvek, követelmények meghatározása, az anyagi felelősség érvényesítés
Egészségügyi biztosítás ³	a katasztrófa logisztika rendszerében megteremteni a sérültek, a veszélyeztetett lakosság és a mentésben résztvevő szervezetek állománya egészségügyi ellátásának és biztosításának feltételrendszerét
Adományok és segélyszállítmányok kezelése	a mentéshez és a károk enyhítésére érkezett külföldi és hazai segélyszállítmányok, adományok, fogadása, nyilvántartása, kezelése, a szétosztás szervezése és koordinálása

1. számú táblázat: A logisztikai támogatás területeinek és kapcsolódó feladatok⁴
A logisztika komplexitását az ellátási körébe tartozó szervezetek *személyi állományának humánellátási, kapcsolódó anyagi-technikai és infrastruktúra biztosítása, valamint a szabályozási környezet megléte* jelenti.

Humán ellátás

A humán ellátás értelmezésünk szerint magába foglalja:

- a munkavégzéshez kapcsolódó anyagi-, technikai-biztosítás,
- az étkeztetés,
- az egyenruházati ellátás,
- a rendezvények megtartásával kapcsolatos humán ellátási tényező biztosítás,
- a felkészülés időszakának feladatrendszerét képező ellátás biztosítás,
- tartalékolás, védőruházat beszerzés stb.

³ A katasztrófa egészségügyi rendszeren megvalósuló feladatkör, nem kapcsolódik közvetlenül OKF alapfeladatához

⁴ Táblázat Horváth Zoltán: A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok logisztikai támogatása, Műszaki Katonai Közlöny XX. évf. (2010) 93. oldal valamint Dr. Tóth Rudolf-Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében, Polgári Védelmi Szemle 2009. 1. szám; 156-157. oldal 2.2 *A katasztrófa-elhárítás logisztikai támogatásának területei* fejezetben leírtak alapján készült.

teljes rendszerét.

Anyagi-technikai és infrastruktúra ellátás

Az *anyagi-technikai és infrastruktúra ellátás, biztosítás* az OKF és területi szerveinek egymás közti híradó és IT kommunikációjának biztosítását, működőképes állapotban tartását jelenti, minősített időszakban ez kiegészül a mentőerők részére szükséges híradó, tájékoztatási, technikai, informatikai eszközök biztosításával. Az anyagi-technikai biztosítás körébe tartozik az úgynevezett szállítási logisztika. A szállítási logisztika alapvetően a mentőerők, a mentésben résztvevő szervezetek, valamint a lakosság kimenekítéséhez, ellátásához, a mentéshez, és a kárfelszámoláshoz szükséges anyagok, eszközök és technikai felszerelések biztosításával kapcsolatos szállítási feladatok végrehajtását és kapcsolódó üzemeltetési feladatainak végrehajtását jelenti. Az anyagi biztosítás körébe tartozónak kell tekinteni a mentesítő-, vegyvédelmi-, ruházati-anyagok és felszerelések, iparcikkek, élelmezési, valamint üzem- és kenőanyagok biztosítását.

Az *infrastrukturális ellátás* magába foglalja a feladatellátáshoz szükséges ingatlanok és kapcsolódó infrastruktúra elemek üzemeltetését. Ez kiterjed az alapellátást biztosító elhelyezés, a raktározás, a szállítás feladatait biztosító ingatlanok (raktárak) és tárgyi eszközök (rakodó- és szállító eszközök) fenntartására, üzemeltetésére. Az infrastrukturális ellátás közé sorolandók a technikai-biztosítás javítási, karbantartási feladatai, de ide értendő a rendszerből való kivonás és csere végrehajtása is.

A speciális infrastruktúra biztosítás feladatai közé sorolandó az ideiglenes táborok építése (befogadó és ellátó helyek funkcióra), azok fenntartása és kapcsolódó üzemeltetési feladatok ellátása.

Egységrakomány képző-konténerek és targoncák

Szabályozási környezet

A logisztikai rendszer teljességét a humánellátási, kapcsolódó anyagi-technikai és infrastruktúra-biztosítást egységbe foglaló *szabályozás és a végrehajtás kidolgozott elveinek, módszereinek megléte* jelenti. Ehhez szükséges meghatározni a katasztrófavédelem logisztikai támogatásának területén azokat az alapvető normákat és normatívákat, amelyek elengedhetetlenek a valós és reális tervezéshez, a pontos elszámoláshoz *legyen ez akár humán ellátási készletképzés, legyen ez akár árvízi védekezési készletképzés*. Ez a most elindult logisztikai fejlesztés kiemelt feladata a 2012. évtől kezdődően.

Előzmények, meghatározó körülmények

Az elmúlt évek nagy katasztrófái hazánkban ezt a folyamatot felgyorsították és felértékelték a katasztrófavédelemi logisztikai kutatásokat. Egyértelművé vált, hogy a védekezés logisztikai támogatásában kiemelt szerepe van az ellátási láncban való gondolkodásnak. Ezt a 2010. évi borsodi árvízi, valamint a vörösiszap-katasztrófák egyértelműen alátámasztják. A két eseménynél lezajló védekezés sikerét nagyban befolyásolta megfelelő színvonalú és idejű műszaki és logisztikai támogatás.

Megállapítható, hogy a 2010. évi borsodi árvíz, illetve a kolontári vörösiszap katasztrófa sikeres kárelhárítási és kárfelszámolási feladatai nem lettek volna végrehajthatóak az úgynevezett katasztrófa-elhárítási feladatokat támogató logisztika nélkül. A logisztika a katasztrófavédelemben a közreműködő szervezetek logisztikai képességeinek összehangolt alkalmazásán keresztül jelenik meg. Az elmúlt időszak katasztrófáinak logisztikai tapasztalatai az alábbiakban összegezhetők:

A rendkívüli helyzetek megfelelő szintű kezelését elhivatott és felkészült szakemberállomány egy új rendszerű irányítás mellett hajtotta végre, amelyhez korszerűtlen eszközök és anyagok, valamint viszonylag korszerűtlen raktározási és szállítási feltételek társultak.

BM OKF GEK szállítókapaacitás – nehéz tehergépjármű

Jelenlegi anomáliák

A *jelenlegi logisztikai támogató rendszer anomáliáit* (a teljesség igénye nélkül) a következőben foglalhatjuk össze:

- a logisztikát kiszolgáló infrastruktúra gyakorlatilag az 50-60-as évek hidegháborús katonai rendszerében tervezett logisztikai ellátórendszerére épül,
- az országban a védett objektumokra, mélylétesítményekre, elhagyatott területeken kialakított vezetési pontokra épített raktározás és az onnan történő ellátás a jellemző, amelynek az infrastrukturális és fenntartási problémái (pl. közlekedés, mozgatás) gátló tényezőként jelentkeznek a logisztikai rendszerek működtetésében,
- hiányzik az állomány ellátásáért, a technikai eszközök kiszolgálásának szervezeti háttere,
- a széttagolt és nem optimális objektum-rendszer fenntartása és üzemeltetése pedig egyáltalán nem költséghatékony.

A 2012. január 1-jétől létrejövő egységes katasztrófavédelem rendszere a tűzoltóság állami irányítás alá vonását követően mind személyi állományában, mind infrastruktúrájában, mind

technikai eszköz állományával olyan elsődleges támogató **logisztikai képességgel**⁵ növelheti a katasztrófavédelem meglévő képességi rendszerét, mely lehetővé tesz bizonyos teljes rendszert érintő strukturális átalakítást a hatékony logisztikai támogatás vonatkozásában.

A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról⁶ szóló 2011. évi CXXVIII. törvényben (új katasztrófavédelmi törvény) biztosított célforrások (pl. katasztrófavédelmi hozzájárulás) lehetőséget nyújtanak az eddig csak nehezen tervezhető készletek és anyagok védelmi célból történő rendszerszerű beszerzésére és tárolására.

Katasztrófa logisztika – jövőbeni fejlesztési irányok

- A vezetés-irányítás szempontjából a logisztika hatékonyságát nagymértékben növelheti, ha egységes központi irányító, koordináló szerv végzi a **logisztika koordinálását**. Ez az alapvetően képesség–koordináció természetesen nem helyettesíti a logisztikai vezetés parancsnoki feladatát. Az ilyen koordinációval megszüntethetők a párhuzamosságok a logisztikai támogatás és biztosítás területén, valamint átláthatóbbá tehetők a jelentési, adatszolgáltatási rendszerek, ezzel is támogatva az operatív logisztikai vezetést.
- A polgári védelmi képességek növelésében is kiemelkedő szerep jut a logisztikai támogató képességek kialakításának és fenntartásának. A közeljövő fontos feladata a polgári védelmi szervezetek kiképzésének és felszerelésének végrehajtása. (*Hunor, Huszár, Mentőszervezetek*)
- Újra kell gondolni a katasztrófa logisztika bizonyos területeit.
 - Létre kell hozni azokat a **központi készleteket**, amelyek elengedhetetlenek az azonnali és gyors beavatkozás érdekében. Ezeket a készleteket a meglévő megyei készletekből kell képezni, az elmúlt évek felhasználásai és visszafordításai figyelembevételével.
 - A raktárak diszlokációját a veszélyeztetett területek közelében úgy kell végrehajtani, hogy azok jó megközelítése, kapacitása tegye lehetővé az anyagoknak a kárhelyre történő gyors kiszállítását. Egyidejűleg ki kell használni a **polgári logisztikai szolgáltatók** szolgáltatásait. Ezek ugyanis kiválthatnak jelenleg csak magas ráfordítással megvalósítható raktározási és raktárkezelési feladatokat. *Természetesen egy védelmi rendszerhez civil elemek illesztése kockázatokkal jár, melyek elemzését el kell végezni.*
 - A hazai katasztrófavédelmi rendszer fejlesztése során törekedni kell olyan a meglévő készleteket kiváltó korszerű eszközök, **új típusú védekezési berendezések és eszközök beszerzésére** (és a raktározás fizikai kialakítását ehhez igazodóan átgondolni), amelyek mobilak és többször felhasználhatók. (*például: mobil gátrendszer, pneumatikus sátrak, konténeres egységakompany-képzők stb.*)
 - A költségtakarékosabb logisztikai támogatási rendszer működtetéséhez ki kell dolgozni azokat az alapvető normákat, amelyek elengedhetetlenek a valós és reális tervezéshez, a pontos elszámoláshoz.
 - Meg kell valósítani az OKF logisztikai rendszerének olyan irányú átszervezését, hogy az új rendszer képes legyen hazánk egységes katasztrófa-elhárítási támogató logisztikai feladatainak ellátására.

⁵ Képességek értelmezését lásd Horváth Zoltán: A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése, Polgári Védelmi Szemle, 2009/2. szám, 120. oldal;

⁶ A törvényt az Országgyűlés a 2011. szeptember 19-i ülésén fogadta el.

Az átalakítás lépései

Az OKF komplex logisztikai rendszerének átalakítása során **első lépésben a komplex raktározás-, készlet és anyagellátásra célszerű fókuszálni**. A rendszer átalakítása érinti a raktározás valamennyi feltételét, vagyis a raktározás személyi-, ingatlan-kezelési, gazdálkodási, szállítási-, beszerzési-, készlet nyilvántartási alrendszerét. Ezzel összefüggésben el kell végezni bizonyos kockázat-elemzéseket: átfogó és korrekt módon kell helyzetértékelést adni a meglévő logisztikai képességekről, a humán tényezőről. Az újragondolásra kerülő polgári védelmi szervezetek hatékony szervezeti kialakítását szintén figyelembe kell venni. A továbbiakban a raktározás logisztikai feladatának komplex vizsgálatával foglalkozunk.

Koncepció a jelenlegi raktározási rendszer átalakítására

Az újonnan kialakítani javasolt raktározási-rendszer rendező elvei:

- optimális raktározási rendszer kialakítása,
- a raktárak jó elhelyezkedéséből adódóan gyors szállítási útvonalak kialakíthatósága a veszélyeztetett területek irányába,
- költséghatékonyság (lehetőség szerint a jelenlegi elszámolási bázishoz képest olcsóbb, avagy az átalakítás után többletköltséggel relatíve nem járó módon).

Megyei raktárak helyzete

A jelenlegi megyei raktárakról az alábbi megállapítások tehetők:

- eltérő tulajdonosi struktúra jellemzi őket (önkormányzati/állami),
- raktárakban találhatóak önkormányzati, megyei, központi tulajdonú/használatú készletek, anyagok,
- átlagosan kb. 40 %-os az *inkurrens* tárolt készletek aránya (funkcionális selejtek),
- a raktárak többsége nem alkalmas műszaki, diszlokációs, avagy eredeti építési rendeletetés miatt a gazdaságos és hatékony raktározási feladatok ellátására,
- az igazgatóságok önálló készlet-nyilvántartásokkal rendelkeznek, egységes adatbázis nem áll rendelkezésre az országos készletekről,
- nincs kidolgozva a készletkezelés egységes rendszere (beszerzés, nyilvántartás, felhasználás, selejtezés, inkurrens anyagkezelés).

Az inkurrens anyagok növekedésének aránya 5 éven belül olyan mennyiségű selejt anyagghalmazt eredményezhet országosan, mely kezelhetetlen feladat elé állítaná a raktározás teljes rendszerét, hasonlóan a HM inkurrens anyagraktárakban felhalmozott készletekhez. A HM inkurrens készletek őrzés-védelme, megsemmisítése, a területek rekultivációja hatalmas összegeket igényel, ezért e tapasztalatok alapján az új logisztikai rendszernek ezzel a kérdéssel is ütemezve kell majd foglalkoznia.

A hosszútávon megtartani javasolt raktárak ellenőrzése megerősítette, hogy a jelenlegi megyei raktárrendszer funkcionális és szakirányítási struktúrájának teljes körű átalakítása szükséges.

1. Ennek első lépéseként létre kell hozni a *kiemelt raktárak rendszerét*, amelybe a megtartani javasolt jelenlegi központi és megyei raktárak tartoznának. Az új logisztikai rendszerhez nem illesztendő raktárak vagy visszaadásra kerülnének MNV Zrt.-nek, vagy a megyék saját fenntartási felelősségi körébe tartoznának, mint egyéb hasznosítható ingatlanok.

2. Másodszer ezeket a raktárakat kizárólag *szakirányítási* szempontból a GEK központi irányítása alá kell rendelni.

3.

Az ingatlanhasznosítási elgondolás szerint ezen a területen is alkalmazandó alapelv, hogy csak az *alappeladat ellátásához szükséges ingatlanok maradjanak az OKF vagyonkezelésében, illetve azok, amelyek gazdaságosan, legalább „nullszaldósan” üzemeltethetőek vagy egyéb úton hasznosíthatók (bérbeadás) és későbbiek során számolni lehet a szükségességükkel.*

Ennek megfelelően a többi központi logisztikai feladatokat nem támogató területi ingatlanok (raktárak) esetében meg kell kezdeni a hasznosítási, „hibernálási”⁷ illetve vagyonkezelési jog visszaadásával kapcsolatos teendőket. Az ingatlanhasznosítási döntések során fontos a kiképzésért és oktatásért felelős szakirányító területtel is egyeztetni, hiszen több Kiképző és Raktárbázisként számon tartott objektum esetében a raktározási funkció helyett oktatási decentrumként (regionális képzési helyként) szükséges lehet az objektum fenntartása és fejlesztése.

A logisztikai támogató rendszer új típusú működése

Elgondolásunk szerint a katasztrófavédelmi logisztikai támogató rendszer két speciális képességekkel rendelkező elemmel egészülne ki. Ezek

- a **Regionális Műszaki Mentő Bázisok (RMMB)** gyorsreagálású képessége, illetve

⁷ Olyan eljárás, hogy a költségek teljes minimalizálása mellett a jövőbeli igénybevételre vagy hasznosítási döntésre várva a kiürített ingatlant továbbra is fenntartjuk (pl. mélylétesítmények, óvóhelyek)

- a civil **Logisztikai Szolgáltató Központok (LSZK)** rendelkezésre álló és megvásárolható korszerű raktározási és szállítási képessége.

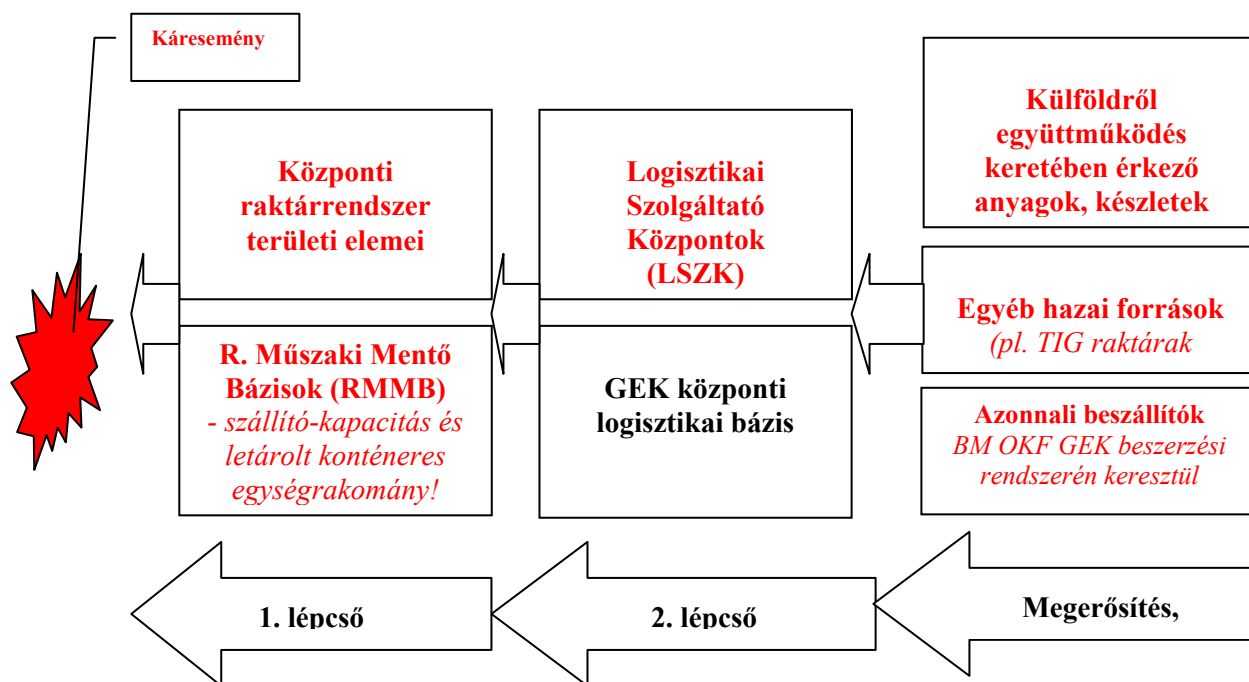
Az **RMMB-k** integrálódása az egységes katasztrófavédelmi szervezetbe lehetővé teszi, hogy az ott készenléti szolgálatban rendelkezésre álló erők és eszközök részére az alapfeladatuk bővítésével új - de az eredetitől nem eltérő funkciójú - tevékenységet telepítsünk. A konténeres szállítókapa-
citás (csere felépítményes jármű) jelenleg 4 felépítmény típust (vegyi mentesítő konténer, műszaki mentő konténer, oltóanyag konténer, szállító konténer) tud a beavatkozási kárhelyszínekre gyorsan eljuttatni. A javaslatunk szerint további logisztikai eszközökkel felszerelt szállítási szempontból „egységmértű” konténerek rendszeresítésére kerülne sor, amelyek a RMMB telephelyein kerülnének tárolásra:

- Bel és árvízvédelmi feladatokhoz rendszeresítendő úgynevezett **védekezési alapkonténer** (homokzsák, fáklya, lapát, ásó, gumicsizma, csizmás védőnadrág, munkavédelmi kesztyű, esőkabát);
- Általános műszaki kiszolgáló feladatokhoz úgynevezett **védekezési technikai konténer** (szivattyú tömlőkkel, áramfejlesztő készletek, világító készletek);
- Humánellátási feladatokhoz úgynevezett **fektető anyag konténer** (ágy, matrac, takaró, törülköző, ágynemű, sátor).

Természetesen közép és hosszútávon egyéb típusú katasztrófák elleni védekezéshez is kialakíthatóak ilyen rendszerű konténerek, például ABV védelmi konténer stb.

Az anyagellátási rendszerben az így letárolt egység-
rakományok alkalmazása a gyors reagáló szállító-kapacitás megléte mellett összehasonlíthatatlan előnyt jelent egyes katasztrófa-elhárítási feladatoknál, amely így elsődleges logisztikai képességként a területi induló védelmi készletek bázisát is adja.

Az **LSZK-k** egyfelől lehetővé teszik a meglévő korszerűtlen megyei raktárak kiváltását, amely által a rendszer szempontjából drágán üzemeltethető és nem hatékonyan kihasználható ingatlanok kerülhetnek ki a rendszerből. De megoldást jelenthet a jelenlegi raktárakban tárolt inkurrens, rosszul strukturált készletek hatékonyabb kezelésében is. Az LSZK-k bevonásával egy logisztikai szolgáltatás csomag „vásárolható meg” (készletezési, egység-
rakomány-képzési, nyilvántartási, karbantartási funkciók, kiszállítási feladatok), szerződéses jogviszony alapján.

1. számú ábra: A katasztrófa logisztikai támogató rendszer „részállítási-lépcsőzési működtetési modellje”⁸

Részállítási-lépcsőzési modell

Ennek a felállítani javasolt „részállítási-lépcsőzési modellnek” a működési módszere az alábbiakban összegezhető:

1. A katasztrófahelyzet bekövetkeztét követően az elsődleges beavatkozó erők, valamint a helyi erők a meglévő védekezési készleteik felhasználásával megkezdik a mentési feladatok ellátását. **Ez jelenti a védekezés 1. lépcsőjét.** *Nem hagyhatjuk figyelmen kívül az ágazati felelősséget a katasztrófa-elhárítás vonatkozásában, így például az árvíz esetén a vízügyi készletei is az 1. lépcső részei.* Itt, a védekezés „azonnali” logisztikai támogató feladatrendszerében kapnának szerepet a RMMB-ken letárolt egységirakományok és a szállító kapacitások, mint azonnali *elsődleges képességek*⁹. A leggyorsabban a helyszínen telepíthető készleteket a RMMB készenléti tűzoltói állománya rövid időn belül megindítja a kárhelyszínre, majd az operatív törzs által meghozott döntések függvényében aktivizálják a központi raktárrendszer szintén *elsődlegesnek tekinthető képességeit*, amely időben a „második hullámban” éri el a területet. (A terület veszélyeztetettségének függvényében nem minden országrészen javasoljuk a központi raktárak területi elemeit kialakítani.)
2. A katasztrófahelyzet „eszkalálódása” esetén, ha szükséges a logisztikai támogató képességek úgynevezett **2. lépcsőjét** aktivizálni, mely során az LSZK-ból, valamint a GEK központi raktárakból is megindulhatnak a szállítások a katasztrófa sújtotta terület felé. A LSZK-nál tárolt készletek ismeretében, ha halaszthatatlan intézkedések foganatosítására lenne szükség, akkor a helyi vezetés is elrendelheti az LSZK-k mozgósítását a központi logisztikai irányítás egyidejű értesítése mellett. Azonban a

⁸ Szerzők által készített ábra.

⁹ Elsődleges képesség alatt itt a RMMB-nél letárolt egységirakományok (mint készletek) és az azt mozgató szállítási és kezelői képességek együttesét értjük.

tapasztalatok azt mutatják, hogy a másodlagos logisztikai képességek igénybevétele már 1-2 nappal előre tervezhető.

3. Ezzel párhuzamosan azonnal szükséges a BM OKF GEK beszerzési rendszerén keresztül megkezdeni a felhasznált készletek visszapótlását, a lebiztosított készletek megrendelését. A felhasználásokkal párhuzamosan a beszerzések tervezésénél az anyagfélések beszerzési időtartamai a védekezés elhúzóásával értelem szerűen nőhetnek, ugyanis a gyártók az első megrendeléskor a raktáron lévő készleteiket adják, a gyártást csak a készleteik elfogyása után kezdik meg. E beszerzések közötti idők kitöltését lehet a külföldről érkezett készletekből, illetve a hazai, még meglévő országos készletekből (TIG-készletek) fokozatosan lekérve biztosítani.

GEK, mint „logisztikai támogató parancsnokság”

A logisztikai támogatás során a „lépcsőzés” lehetőséget ad a központi szervnek a felkészülésre, illetve a rászállítások megszervezésére. Ezért javasolt a *Központi raktárrendszer területei elemeit* alkotó raktárakat úgy kijelölni és felkészíteni, hogy azok megfeleljenek az operatív végrehajtás szempontjainak. Ezzel együtt figyelembe kell venni a regionális terület veszélyeztetettségi szintjét, és a meglévő raktárak adottságait.

Az új raktározási-rendszerrel központi szakirányítást kell megvalósítani a beszerzéstől, a nyilvántartáson, a kárterületre történő kiadáson keresztül az elszámoláson át a visszapótlásig (a kapcsolódó logisztikai folyamatok koordinálásával, pl. szállítás). Ez az BM OKF GEK-en keresztül tud megvalósulni, természetesen bizonyos szervezetfejlesztési feladatok elvégzése után.

Ennek alapján *a kiemelt regionális raktárbázisok a megyei igazgatóság üzemeltetésében, de a GEK szakirányítása alatt működnének tovább*. Ezt a megoldást a fővárostól mért viszonylag jelentős távolság, valamint az objektumcsoport helyi szintű egyéb hasznosítási lehetőségei indokolják.

Az országos rendeltetésű készleteket 2012 során a BM OKF GEK nyilvántartásába szükséges centralizálni, amely az igazgatóságok közötti eszköz és készlet átadás-átvételi eljárással valósítható meg. Az így központosított készletek területi diszlokációját a BM OKF GEK javaslata alapján a BM OKF gazdasági főigazgató-helyettes hagyja jóvá.

A tervezett LSZK-kal a BM OKF GEK központilag kötné meg a szerződést, így egységes elvek, és ellenőrzés mellett lehet számon kérni a szerződésben foglalt kötelezettségek betartatását. Továbbá minősített időszakban a központilag megnyitott forrásokból egyszerűsített adminisztrációval történének a lehívások.

A BM OKF GEK jelenlegi raktárai is felülvizsgálatra/fejlesztésre szorulnak, hogy a tervezett új rendszer kiemelt elemeiként biztosítani tudják a megerősítő, visszapótló raktári funkciót. A korábbi terveknek megfelelően folytatni kell a Ferihegyi úti Központi Bázison a gépi rakodásra is alkalmas korszerű hangár rendszerű raktárépület építését (bővítését), valamint a barakk rendszerű, rossz állapotú faépületek felszámolását. Mindemellett hosszú távon is szükség lesz a GEK központi raktárai között selejtraktárral is számolni (Kápolna utcai objektum).

A GEK-hez telepíthető feladatok

1. A védekezés érdekében kialakított készleteknél szükséges bizonyos mértékű túlbiztosítás, de ez nem indokol felesleges raktárkészlet képzést. Megoldás lehet a

kárhelyszínre történő *direkt beszállítás új rendszerének kidolgozása*, mely bizonyos nagykereskedőkkel, gyártókkal, avagy az államigazgatás egyéb szereplőivel való keretszerződéses formájában történhet. Mindez garanciát jelenthet a folyamatos anyagellátásra (akár kárhelyszínre, akár LSZK-ba, vagy a kárhelyszín közelébe kialakított ideiglenes deponálási helyekre). A *szállítási képességek megerősítésére* GEK-nek olyan szállítókapacitásokra kell keretszerződéseket/megállapodások kötni, amely garantálni tudja a tehergépjármű, konténerszállító és egyéb speciális képességekkel rendelkező technikai eszközök mindenkorai rendelkezésre állását.

2. A rendszer működtetésének fontos módszertani eleme az egységesítés, az azonos elvek mentén történő készletkezelési rendszer kialakítása. Ennek érdekében szükséges kialakítani egy *Országos Rendeltetésű Védekezési Készlet (ORVK) jegyzéket*, mely magába foglalná mindazon eszköz és készletfajtákat, amelyek elsődlegesen szükségesek az ár- és belvízi védekezéshez, valamint a leggyakrabban előforduló egyéb rendkívüli helyzetek kezeléséhez.
3. Ehhez kapcsolódóan szükséges az ellátási lánc elméletére építve kialakítani az új anyagellátási rendszer¹⁰ alapját képező, úgynevezett *Országos Katasztrófa Raktározási- és Ellátási Rendet (OKER)₂*, mely tartalmazná GEK szakirányítási jogosítványai és feladatai mellett a megyei felhasználás szabályozását. A kidolgozásra javasolt OKER tartalmazná a következőket:
 - a raktárak feltöltésének szabályai,
 - a készletekhez, anyagokhoz való hozzáférések szabályai,
 - a felhasználások nyilvántartási szabályai,
 - a visszapótlás rendje, szakaszolása,
 - a teljes rendszer központi finanszírozásának szabályai,
 - a hulladékkezelés szabályai,
 - a selejtezés és megsemmisítés szabályai.

Igen lényeges eleme a rendszernek az információ, a döntéshozatali rendszer informatikai támogatása. A teljes rendszer akkor működőképes, ha a betárolt anyagokról, készletekről, technikai eszközökről naprakész kimutatások állnak rendelkezésre, kezdve a megindulási készletektől, a napi felhasználásokon keresztül a napi beszerzésekig, az átszállításokon (raktárak, szervezetek között) keresztül a kivonásig (selejtezésig).

Ennek megfelelően a BM OKF GEK feladatait tekintve minősített időszakban alapvetően a hivatásos katasztrófavédelmi szerv „logisztikai támogató parancsnoksága” feladatkörrel működne a jövőben, biztosítva a katasztrófavédelem rendszerében működő szervezetek, szakalegységek, mentőszervezetek irányába az ellátási-, anyagi- és technikai eszközök, anyagok és speciális eszközök, felszerelések tárolásával, technikai biztosításával, valamint a személyi állomány ellátásával kapcsolatos feladatok végrehajtását.

¹⁰ A katasztrófavédelem anyagellátási folyamatára vonatkoztatható ellátási láncra vonatkozó alapanyag meghatározásnál induljunk ki a klasszikus közgazdasági értelmezésből, mely szerint alapanyagok azok a munkatárgyak, vagyis a nyersanyagok, félkész termékek, energiák összessége, amelyek a termelési folyamatban egyszer vesznek részt, értékük teljes egészében átmege az előállított termék vagy szolgáltatás értékébe, vagyis a végtermékbe. Az ábrán bemutatott anyagáramlási láncban a mentés során közvetlenül a védekezés érdekében felhasznált anyagok, technikai eszközök (erőforrások), valamint a beavatkozó szervezetek által felhasznált, visszapótolandó anyagok, eszközök találhatók. Ahhoz, hogy a védekezéshez szükséges anyagok és eszközök (alapanyagok) beszerzése megvalósuljon és eljussanak a rendeltetési, felhasználási helyükre, a katasztrófavédelem rendszerében megfelelő logisztikai képességeket kell kialakítani.

Ezzel összefüggésben meg kell említeni, hogy a komplex katasztrófa-logisztikai rendszer nem csak és kizárólag az OKF logisztikáját jelenti. A katasztrófavédelem egy rendszer, melyben a törvényben meghatározott közreműködők a saját szervezetükkel és erőforrásaikkal, a saját logisztikai rendszerükön keresztül látják el a katasztrófa-elhárítási feladataikat. A közreműködőket felfoghatjuk olyan logisztikai képességeket biztosító összességeként, melyek képességei együtt jelentik a hatékony feladat-végrehajtást.

Követelmények

Cikkünkben az egységes katasztrófavédelmi rendszer létrehozásával összefüggő, annak működőképességét biztosító logisztikai rendszer átalakítási koncepciójával foglalkoztunk. Ahhoz, hogy a katasztrófa-elhárítás logisztikai támogató feladatait eredményesen tudjuk végrehajtani, a logisztikai támogató rendszernek az alábbiak követelményeket kell kielégítenie:

- Rendelkeznie kell megfelelő integráló képességgel.
- Legyen minden helyzetben megbízható és működőképes;
- A rendszer biztosítsa a megfelelő gyorsaságot és rugalmasságot.
- Rendelkezzen megfelelő együttműködési képességgel.
- A rendszer fenntartható, finanszírozható és költség-hatékony legyen;
- Tegye lehetővé a logisztikai folyamatok tervezhetőségét, biztosítsa a végrehajtás kiszámíthatóságát. [1]

Összefoglalás, következtetések

Az OKF új logisztikai koncepciójával kapcsolatban megállapításainkat a következőkben foglalhatjuk össze:

1. Javasolt létrehozni a központi raktárrendszer területi elemeit. Egységes szakirányítás alá rendelni, és kidolgozni a megyei felhasználási jogosultságok szabályozását.
2. A készletgazdálkodás rendszerét is javasolt ezzel párhuzamosan áttekinteni és a kialakítani a gazdálkodási és logisztikai szempontok alapján hatékonyabban kezelhető Országos Rendeltetésű Védekezési Készlet (ORVK) rendszert, egységes BM OKF GEK alá rendeléssel azok nyilvántartásának és tárolásának vonatkozásában.
3. Tovább nem halogatható a jelenlegi készletek kb. 40 %-át kitevő úgynevezett inkurrens készletek kérdésének rendezése. Az ilyen inkurrens anyagok raktárakból történő mielőbbi selejtezése és megsemmisítése a 2012. évtől végrehajtandó központilag tervezett költségvetési előirányzat biztosításával. A maradék készleteket kell a megtartásra javasolt *központi raktárrendszer területei elemeibe* diszlokálni a megyék által fenntartani tervezett raktárakban tárolni javasolt készletek kivételével.
4. A civil (polgári) logisztika elemét jelentő LSZK-k bevonása a rendszerbe idéntől kezdődően olyan képesség-növekedést eredményezhet, nem is szólva az általa nyerhető gazdasági előnyökről, mely egyértelműen hozzájárul hazánk egységes

katasztrófa védekezési rendszerének stabil működéséhez. Ehhez kapcsolódna az Országos Katasztrófa Raktározási- és Ellátási Rend (OKER) kidolgozása és kialakítása, az ellátási lánc logikájából kiindulva.

5. A jelenlegi katasztrófavédelmi rendszerben fellelhető hiányosságot kiküszöbölendő javasolt a logisztikai képesség-koordináció menedzsment feladatot ellátó szervezet létrehozás OKF bázisán. Ez a katasztrófavédelem mindhárom időszakára kiterjedően képes lenne elemzéseket végezni, igényeket, követelményeket támasztani a katasztrófavédelemben résztvevő közreműködő szervezetek felé.

Dr. Demény Ádám PhD t. alezredes, igazgató
BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság Gazdasági Ellátó Központ,
Horváth Zoltán t. főhadnagy, alosztályvezető
BM OKF GEK, ZMNE Katonai Műszaki Doktori Iskola PhD. jelölt

Hivatkozás:

[1] Dr. Tóth Rudolf-Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében, Polgári Védelmi Szemle, 2009/1. szám, 156. oldal

Irodalomjegyzék:

1. 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
2. Dr. Chikán Attila: Vállalatgazdaságtan 1997. Aula kiadó
3. Dr. Tóth Rudolf egyetemi docens Speciális logisztika 1. tantárgy előadás (ZNEBK416417-2008/2009. I félév)
4. Prof. Dr. Szabó Sándor – Dr. Tóth Rudolf: A kárelhárítási és kárfelszámolási feladatok értelmezése a katasztrófavédelem területén. Vith International Symposium on Defence Technology. 2010. május 6-7. Konferencia kiadvány 1-12 oldal. ISSN: 1416-1443
5. Dr. Tóth Rudolf – Horváth Zoltán: A logisztikai támogatás helye, szerepe a hazai katasztrófavédelem rendszerében. Polgári Védelmi Szemle. 2009/1. szám. 149-163 oldal. ISSN: 17 88-2168
6. Horváth Zoltán: A hazai katasztrófavédelmi logisztikai támogatás újszerű értelmezése. Polgári védelmi Szemle. 2009/2. szám. 116-124 oldal. ISSN: 17 88-2168
7. Horváth Zoltán: Az ellátási lánc értelmezése a katasztrófa elhárítás területén, Polgári Védelmi Szemle 2010. szám; 70-88. oldal ISSN: 17 88-2168